

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	100
Land:	Gaza-Vestbredden
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter på de ockuperade palestinska områdena 2006"
Udgivet:	19. marts 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	19. marts 2007

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på det svenska generalkonsulatets bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter på de ockuperade palestinska områdena 2006

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Denna rapport behandlar respekten för de mänskliga rättigheterna (MR) på de av Israel ockuperade palestinska områdena, inklusive de områden där den palestinska myndigheten utövar begränsat självstyre, samt det ockuperade östra Jerusalem. Det palestinska självstyret har över tid urholkats på Västbanken då Israel *de facto* kontrollerar hela området. Israel lämnade Gaza i september 2005 men fortsätter att i huvudsak kontrollera Gazas gränser, luftrum och territorialvatten. Situationen avseende de mänskliga rättigheterna i Israel – och i det av Israel ockuperade syrisk Golanområdet – beskrivs i en separat rapport.

Sedan den Hamasledda regeringens tillträde i mars 2006 har förutsättningarna för den palestinska myndigheten (*Palestinian Authority, PA*) förändrats radikalt och PA beskrivs bäst som en myndighet i sönderfall. Till följd av den palestinska myndighetens ekonomiska kris och gradvisa sammanbrott har respekten för de mänskliga rättigheterna försämrats över lag. Detta gäller både de medborgerliga och politiska rättigheterna och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Positivt var att val till den lagstiftande församlingen samt till lokala styrelseorgan genomfördes under 2006. På minussidan kan särskilt noteras att säkerhetsläget förvärrats under året vilket skapat en miljö där övergrepp mot de mänskliga rättigheterna är en del av vardagen. Den Hamasledda regeringen har valt att inte driva en social agenda. Det islamistiska Hamas står i grunden för värderingar som generellt inte överensstämmer med de universella mänskliga rättigheterna. Det är inte att förvänta att den Hamasledda regeringen på kort sikt kommer att omsätta dessa värderingar i praktisk politik i ljuset av att regeringen är mycket hårt pressad, både internt och internationellt.

Parallellt fortsätter de israeliska kränkningarna av de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt i form av utomrättsliga avrättningar och oproportionerligt och urskillningslöst våld som drabbar civilbefolkningen. Rörelsefriheten på de ockuperade områdena har försämrats ytterligare under 2006 vilket kväver den palestinska ekonomin. Antalet palestinska säkerhetsfångar i israeliska fängelser fortsätter att vara högt och inkluderar även palestinska ministrar och parlamentariker. Administrativa frihetsberövanden utan rättegång är vanligt förekommande. Även barn frihetsberövas på detta sätt.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Enligt interimsoverenskommelsen från 1995 är den palestinska myndigheten förhindrad att ingå internationella överenskommelser. *Palestine Liberation Organization* (PLO) har dock rätt att ingå avtal på vissa angivna områden. Vare sig den palestinska myndigheten eller PLO kan tillträda internationella konventioner om mänskliga rättigheter eftersom dessa är reserverade för stater. Både Israel och PLO åtog sig enligt interimsoverenskommelsen att utöva makt och ansvar med hänsyn till internationellt accepterade normer, mänskliga rättigheter och rättstatens principer. De av Israel ratificerade konventionerna om mänskliga rättigheter är tillämpliga på Israels agerande på de ockuperade områdena.

Den palestinska myndigheten har vid upprepade tillfällen utfäst sig att efterleva de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter. Denna princip slås exempelvis fast i det palestinska embryot till grundlag, *Basic Law*. PLO har även undertecknat den så kallade Barcelondeklarationen som innehåller avsnitt om respekt för demokratiska processer och efterlevnad av principer om mänskliga rättigheter. Dessa principiella utfästelser reflekteras inte alltid i lagstiftningen.

Den humanitära rätten är tillämplig på de ockuperade områdena. Särskilt relevant är den fjärde Genèvekonventionen. Israel har förklarat sig villigt att tillämpa konventionens humanitära regler, men accepterar inte att konventionen skulle vara tillämplig *de jure*. Den israeliska åklagarmyndigheten rekommenderade den israeliska regeringen i augusti 2004 att genomföra en grundlig utredning av förutsättningarna att formellt tillämpa Genèvekonventionen *de jure* på de ockuperade områdena. Inga beslut i den riktningen har fattats av den israeliska regeringen.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Attacker mot palestinier av israeliska bosättare är vanliga på Västbanken. Situationen är särskilt svår för palestinier i staden Hebron.

Israel utför utomrättsliga avrättningar på ockuperat område. Efter ett tillfälligt stopp till följd av toppmötet i Sharm el-Sheikh i februari 2005 har utomrättsliga avrättningar genomförts löpande under stora delar av 2005 och hela 2006. I december 2006 dömde Israels Högsta domstol om utomrättsliga avrättningars legalitet varvid domstolen beslutade om vissa restriktioner i utförandet av utomrättsliga avrättningar. MR-organisationen *B'tselem* anser dock att domstolens utlåtande är vagt och har uttryckt oro över att oklarheterna är av sådan art att de inte kommer att leda till någon förändring av situationen.

Enligt den israeliska MR-organisationen *B'tselem* har 3 839 palestinier dödats på ockuperat område eller i Israel av israeliska säkerhetsstyrkor (3 738 på ockuperat område och 60 i Israel) och av israeliska civila (41 på ockuperat område) från den andra intifadans utbrott i september 2000 till den 30 september 2006. Av dessa var 771 under 18 års ålder. Bland dem som dödats på ockuperad mark har 545 palestinier avlidit i samband med utomrättsliga avrättningar. Antalet israeler som fallit offer för palestinskt våld på de ockuperade områdena (463) eller inne i Israel (548) uppgick under samma tidsperiod till 1 011 varav 119 var under 18 års ålder.

Dödstalen på den palestinska sidan har ökat kraftigt i framförallt Gaza efter kidnappningen av en israelisk soldat i juni 2006. Den israeliska militären har efter denna händelse intensifierat de militära operationerna i form av mark- och luftoperationer mot mål inne i Gaza med ett stort antal civila dödsoffer som följd. Sommaren 2006 dödades ett antal palestinier under en picknick på stranden i Gaza. Israel har förnekat att eldgivningen kom från något av de israeliska militärfartygen utanför Gazas kust och istället gjort gällande att en vapengömma på stranden exploderade. I en rapport från FN:s särskilda rapportör för de ockuperade områdena i september framhölls att de israeliska militäroperationerna i Gaza utgjorde brott mot de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt. Rapportören hävdade att Israel använt sig av oproportionerligt och urskiljningslöst våld som drabbat civilbefolkningen hårt.

Den israeliska MR-organisationen *B'tselem* har kritiserat den israeliska arméledningen för att ha otydliga riktlinjer för under vilka förutsättningar soldaterna har rätt att öppna eld. Riktlinjerna hålls hemliga och lär överföras till soldaternas kännedom endast i muntlig form. Organisationen har under 2006

även anklagat den israeliska försvarsmakten (*Israeli Defense Forces*, IDF) för att ha inrättat så kallade dödszoner längs med gränsen till Gaza. Om en palestinier kommer in en sådan zon uppges IDF skjuta för att döda.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (det vill säga kommittén för övervakandet av tillämpningen av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter) har kritiserat IDF:s användning av mänskliga sköldar i de ockuperade områdena. Redan 2002 utfärdade Israels Högsta domstol ett föreläggande mot utnyttjandet av mänskliga sköldar. IDF har, i samband med militära operationer, fortsatt att använda "samtyckande" palestinier i syfte att få militanta grupper att ge upp utan strid. I oktober 2005 förbjöd Israels Högsta domstol även denna metod med hänvisning till att reellt samtycke sällan förekommer i praktiken. *B'tselem* har rapporterat om en incident den 17 juli 2006 där palestinier trots föreläggandet användes som mänskliga sköldar.

Tortyr är sedan 1999 förbjuden i israelisk lag. Israel har ratificerat FN:s tortyrkonvention men den är inte inkorporerad i israelisk lag. Det har förekommit uppgifter från organisationer som *Human Rights Watch*, *B'tselem*, *Amnesty International*, *Public Committee Against Torture in Israel* och *al-Dameer* om att ett visst mått av våld förekommer i förhörssammanhang i de fall man misstänker att en person har avgörande information om en omedelbart förestående terroristattacker. Det rapporteras att palestinier i samband med gripande och förhör av den israeliska säkerhetstjänsten utsatts för förnedrande behandling, förhindrande av sömn, psykiska påtryckningar, tvingande kroppsställningar, dödshot, våldsamma skakningar och nedkylning.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uttryckte 2003 oro över uppgifter om sådan behandling och Israels argument om att detta faller under 'nödvändigt försvar' (*necessity defence*). Israel uppmanades att noga utreda alla påstådda fall av misshandel och tortyr och ställa förövare inför rätta. Kommittén efterlyste också statistik över klagomål och uppföljning av dessa.

MR-organisationer konstaterar att förhållandena i israeliska fängelser för palestinska fångar (både för reguljära brottslingar och säkerhetsfångar) inte är tillfredsställande, även om förbättringar skett. Överbeläggning, trångboddhet, generande kroppsvisitationer och avsaknad av möjligheter att kunna kommunicera med nära anhöriga förefaller vara de främsta problemen. Dit hör också bristande tillgång till försvarsadvokat vilket också har noterats av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

Israels agerande i östra Jerusalem

I hela Jerusalem råder israelisk lag. Ordningen upprätthålls av den reguljära israeliska polisen.

Den palestinska myndigheten

Från intifadans utbrott till och med den 30 september 2006 har 118 palestinska personer misstänkta för att ha samarbetat med Israel dödats av palestinska säkerhetsorgan eller palestinska civilpersoner enligt MR-organisationen *B'tselem*. Den palestinska myndighetens uppföljning av anklagelser om brott mot misstänkta kollaboratörer är synnerligen bristfällig. Detta gäller även brott som utförs mot israeliska civila.

Våldsamma sammanstötningar mellan väpnade palestinska grupper från Hamas och Fatah har tilltagit under 2006. Våldet har drabbat civilbefolkningen

Den palestinska myndighetens *Basic Law* förbjuder tortyr. Tortyr eller andra former av grym eller omänsklig behandling bedöms trots detta vara utbredd i den palestinska myndighetens häkten och fängelser. *Palestinian Independent Commission for Citizens' Rights* (PICCR) har från allmänheten tagit emot klagomål om tortyr och andra former av omänsklig behandling från de palestinska säkerhetsstyrkornas sida. Förhållandena i de palestinska fängelserna är undermåliga.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet finns i straffskalan både på Västbanken (för 17 brottsrubriceringar) och i Gaza (15 brottsrubriceringar). PLO:s strafflag tillåter dödsstraff för 42 brott (PLO:s strafflag används inte i PA:s civila domstolar men används däremot i militärdomstolar och, tidigare, i de nu i praktiken avskaffade state security courts). Dödsstraff har vid ett flertal tillfällen utdömts av säkerhetsdomstolar efter summariska rättegångar där den anklagades försvar närmast beskrivs som en formalitet. Ett utdömt dödsstraff måste godkännas av presidenten innan verkställandet.

Det moratorium som i praktiken varit i kraft avseende verkställande av dödsdomar sedan 2002 hävdades i och med att presidenten under 2005 auktoriserade 5 avrättningar. Enligt PICCR väntar 25 personer på avrättning i palestinska fängelser. Av dessa är nio dömda för att ha samarbetat med Israel. Inga nya dödsdomar har utfärdats under 2006 enligt PICCR. Den palestinska folkopinionen är i allmänhet relativt positivt inställd till dödsstraffet, särskilt för kollaboratörer.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Frihetsberövande

Efter stängningar 1995 av de flesta av IDF:s interneringsläger på de ockuperade områdena förs numera de flesta palestinska fångarna till fängelser i själva Israel i strid med Genèvekonventionen. Enligt Internationella rödakorskommittén (ICRC) finns totalt 13 114 palestinier i israelisk fångenskap i oktober 2006. Av dessa är 9 412 säkerhetsfångar. Övriga är reguljära palestinska fångar.

I november 2006 presenterade MR-organisatioen *B'tselem* rapporten ”*Barred from Contact*”. Rapporten slår fast att familjebesök ofta nekas palestinska fångar i israeliska fängelser och uppmanar den israeliska regeringen att i linje med den internationella humanitära rätten överföra de palestinska fångarna till faciliteter på de ockuperade områdena och intill dess att så skett underlätta anhörigbesök.

Den 25 juni 2006 bortfördes en israelisk soldat vid gränsen mellan Israel och Gaza. Efter denna incident arresterades Hamas medlemmar i den palestinska regeringen och det palestinska parlamentet. Av dem har 33 stycken åtalats vid israeliska militärdomstolar för medlemskap i en illegal organisation. Många bedömare menar att de aktuella ministrarna arresterades av politiska skäl i syfte dels att fälla den palestinska regeringen, dels att utgöra ett förhandlingskort för att underlätta ett frigivande av den bortförde israeliska soldaten.

Fyra representanter för Hamas valdes in i det palestinska parlamentet från valkretsen Jerusalem i samband med valet i januari 2006. Israel meddelade därefter att parlamentarikerna inte längre hade rätt att vistas i Jerusalem och att deras uppehållstillstånd skulle dras in. Beslutet har överklagats till Israels Högsta domstol.

Frihetsberövanden utan rättegång förekommer främst i form av så kallat administrativt frihetsberövande. Frihetsberövanden som sker i Israel regleras numera i israelisk lag medan de som sker på de ockuperade områdena regleras genom militärorder. Det är den israeliska befälhavaren över respektive region som utfärdar militärorder. Dessa meddelas sällan till den palestinska civilbefolkningen som ofta medvetandegörs om militära order först när de tillämpas. Med hänvisning till säkerhetsskäl har militära myndigheter haft befogenhet att besluta om administrativ internering under en period på sex månader, med möjlighet till förlängning. Före den andra intifadan fanns färre än 20 palestinier under administrativt frihetsberövande i Israel. Enligt ICRC fanns 682 palestinier i administrativt förvar i oktober 2006.

Enligt ICRC satt vid samma tidpunkt totalt 509 minderåriga palestinier i israeliskt fängelse. Majoriteten har arresterats för brott mot säkerhetslagstiftningen och hålls inte sällan i förvar tillsammans med vuxna frihetsberövade. Israeliska och palestinska MR-organisationer rapporterar att barn utsatts för förnedrande behandling i israeliska fängelser.

ICRC besöker regelbundet fångar i israeliska fängelser och har inga problem att få tillträde.

I augusti 2002 utfärdade IDF en militärorder enligt vilken palestinier kan bli tvångsförflyttade från Västbanken till Gaza. Ordern har i första hand tillämpats på personer som befinner sig i administrativt förvar. Flera beslut om tvångsförflyttningar har tagits sedan dess. Enligt den israeliska människorättsorganisationen *B'tselem* har totalt 32 personer tvångsförflyttats från Västbanken till Gaza.

Begränsningar i rörelsefriheten

Rörelsefriheten har över lag försämrats på de ockuperade områdena under 2006. Rörelsefriheten begränsas fysiskt av separationsbarriären, vägspärrar, söndergrävda vägar, betongklumpar, jordhögar och så kallade bosättarvägar på vilka palestinier endast får färdas med särskilt tillstånd. Till detta kommer administrativa hinder som utgångsförbud och olika tillståndskrav. I november 2005 nådde parterna, i ljuset av det israeliska tillbakadragandet från Gaza, en uppgörelse kallad *Agreement on Movement and Access*. Huvuddelen av överenskommelsen har inte genomförts.

Byggnationen av separationsbarriären på ockuperad mark fortsatte under 2006 trots att den internationella domstolen i Haag (*International Court of Justice*, ICJ) i ett rådgivande yttrande i juli 2004 kom fram till att den del av separationsbarriären som byggs på ockuperad mark strider mot folkrätten och således bör stoppas och den berörda palestinska befolkningen kompenseras. I september 2005 kom Israels Högsta domstol, till skillnad från ICJ, fram till att separationsbarriären som sådan inte strider mot folkrätten, utan att varje sträckning måste bedömas enskilt. Domstolen ansåg att barriärens dragning kan vara motiverad av säkerhetsskäl, bland annat med hänvisning till bosättningarna. I linje med tidigare yttranden om att sträckningen måste ta humanitära hänsyn slog domstolen fast att sträckningen av barriären runt bosättningen Alfei Menashe utanför den palestinska staden Qalqiliya måste ändras. Den 30 april 2006 beslutade den israeliska regeringen att förändra separationsbarriärens bana. Den största förändringen utgörs av att bosättningarna Emmanuel och Ariel på norra Västbanken inte längre binds samman med hjälp av barriären. Istället kommer separationsbarriären att byggas runt respektive bosättning. Förändringen innebär att palestinier bosatta

i enklaven, som är instängd mellan den gröna linjen och de två bosättningarna, sannolikt får något lättare att lämna enklaven.

I december 2005 publicerade den israeliska MR-organisationen *B'tselem* den uppmärksammade rapporten *Under the Guise of Security: Routing the Separation Barrier to Enable Israeli Settlement Expansion in the West Bank*. I rapporten avvisar *B'tselem* att separationsbarriärens dragning har bestämts huvudsakligen av säkerhetsskäl. *B'tselem* hävdar istället att bosättningsexpansion har varit den tyngst vägande faktorn när barriärens dragning fastställts. I juni 2006 tog Israels Högsta domstol ett beslut om att separationsbarriären måste rivas runt bosättningen Tzufin. I beslutet hävdade domstolen att den i ett tidigare skede fått felaktig information. Staten hade hävdad att barriärens dragning inte hade någon koppling till bosättningsexpansionen utan enbart fastställdes på basis av säkerhetsparametrar. Som en konsekvens av domen beordrade försvarsministern att dragningen måste ändras i det aktuella området. Under 2006 gjordes ett antal uttalanden från enskilda israeliska politiker om att separationsbarriären sannolikt skulle sammanfalla med den framtida gränsdragningen mellan Israel och en palestinsk statsbildning.

Enligt *United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs* (UNOCHA) har 406 kilometer av barriären färdigställts per oktober 2006. När barriären står färdig kommer den att vara 703 kilometer lång. Huvuddelen av separationsbarriären byggs på ockuperad mark. Endast 20 procent av barriärens sträckning löper längs med den gröna linjen, det vill säga 1949 års stilleståndslinje. När separationsbarriären är färdigställd kommer 10,17 procent av Västbanken att hamna på västra sidan av barriären. På södra delen av Västbanken (söder om staden Hebron och norr om separationsbarriären) byggs en vägbarriär i midjehöjd. Barriären löper mellan bosättningarna Carmel och Tene och medför stora svårigheter för palestinska boskapsskötare i området.

Palestinier kan enbart använda fyra av tolv öppningar i barriären runt Jerusalem. Separationsbarriären skiljer invånarna från deras jordbruksmarker, arbetsplatser, skolor, vårdinrättningar och annan social service. Palestinier som bor på palestinsk ockuperad mark men på västra sidan av separationsbarriären måste ansöka om särskilt tillstånd för att vistas där de bor. UNOCHA beräknar att cirka 60 500 palestinier kommer att hamna mellan barriären och den gröna linjen eller i helt stängda områden när arbetet slutförts. Genom israelisk militärorder är stängda områden öppna endast för israeliska medborgare, personer med uppehållstillstånd i Israel eller dem som äger rätt att bli israeliska medborgare. För övriga krävs särskilda tillstånd.

Efter en viss minskning av antalet fysiska hinder för rörelsefriheten under 2005 har en ökning återigen skett under 2006. Enligt UNOCHA fanns det i oktober

2006 totalt 528 fysiska hinder av olika karaktär som hindrar rörelsefriheten på Västbanken, en ökning med ca 40 procent sedan augusti 2005. Därutöver uppskattade UNOCHA att antalet "flygande vägkontroller" i genomsnitt uppgick till omkring 165 per vecka.

Under 2006 har palestinier som inte är bosatta i Jordandalen förvägrats tillträde till området. Det blir allt svårare för icke-bosatta palestinier att få det erforderliga tillståndet för att verka i området. Följden blir att palestinier som är bosatta utanför dalen men äger jordbruksmark där får allt svårare att bruka sin jord.

Palestinier som äger jord väster om barriären är i en liknande situation eftersom det blivit allt svårare att rekvirera ett tillstånd för att passera barriären för att nå jordbruksmarken. Även om tillstånd har utverkats är öppettiderna vid grindarna i barriären godtyckliga vilket utgör ytterligare ett hinder för att komma över till den västra sidan av barriären.

Sammantaget innebär separationsbarriären, fysiska hinder för rörelsefriheten, tillståndsregimer etcetera att uppdelningen av Västbanken i tre eller fyra (norra, centrala och södra Västbanken samt Jordandalen) separata områden fördjupas och konsolideras samt att rörelsefriheten mellan och inom dessa områden under året har försvåras ytterligare. På norra Västbanken kan exempelvis män mellan 16 och 35 år periodvis inte lämna staden Nablus. Staden Hebron på södra Västbanken är ett annat exempel där rörelsefriheten är särskilt kringskuren. Det är i princip inte heller möjligt att resa mellan Västbanken och Gaza. Detta får långtgående konsekvenser för universitetsstuderande som är bosatta i Gaza men som vill studera vid utbildningsprogram som är tillgängliga enbart på Västbanken.

Rörelsefriheten in och ut ur Gaza är minimal både avseende gods och personer. Öppethållandet av godsterminalen Karni har minskat drastiskt under 2006. Det är särskilt svårt att exportera produkter från Gaza. Gränsövergången vid Rafah mellan Gaza och Egypten, under övervakning av europeiska observatörer, tillhandahåller den enda möjligheten för Gazabor att lämna området. Denna möjlighet gäller endast palestinier med palestinska ID-handlingar. Öppethållandet av gränsterminalen har dock varit sporadisk sedan den 25 juni 2006. Palestinier från Gaza erhåller inte längre arbetstillstånd i Israel.

Palestinier betraktas i praktiken som statslösa av israeliska myndigheter även om de innehar medborgarskap i ett tredje land. Samtliga palestinier, vare sig de är statslösa eller medborgare i tredje land, förvägras normalt resa via flygplatsen Ben Gurion i Tel Aviv. Utresa kräver särskilt tillstånd. Statslösa palestinier eller palestinier med medborgarskap i tredje land förvägras återresa till Västbanken

eller Gaza om de vistas utomlands under 3 till 5 år utan att de under den tiden besökt sin hemtrakt. Så länge Israel direkt eller indirekt kontrollerar Gazas gränser är dessa bestämmelser delvis fortsatt i kraft.

De israeliska myndigheterna har över tid successivt inskränkt möjligheterna för familjeåterförening och besöksstillstånd till de ockuperade palestinska territorierna. Den allt striktare tillståndssystemet innebär att icke folkbokförda palestinier eller utländska medborgare som är gifta med en palestinier/palestinska, som är bosatt på de ockuperade områdena, inte kan bosätta sig på dessa områden. Resultatet har blivit att många familjer tvingas leva åtskilda.

Israels agerande i östra Jerusalem

De rättssäkerhetsgarantier som finns i israelisk lag tillämpas i alla mål som gäller personer med hemvist i staden.

Den palestinska myndigheten

Frihetsberövande

Den palestinska myndighetens *Basic Law* förbjuder godtyckliga frihetsberövanden. Ett svagt rättssystem och en mångfald säkerhetsorganisationer och miliser medför att frihetsberövande utan rättslig grund trots detta är relativt utbrett på de palestinska områdena. Det förekommer att personer hålls häktade trots att palestinska domstolar beslutat om deras frigivning.

De olika palestinska säkerhetsstyrkorna har egna häkten. MR-organisationer saknar tillträde till vissa av de platser där människor hålls häktade, särskilt hos den militära underrättelsetjänsten. Tillgången på korrekt information om det totala antalet häktade är därför bristfällig. ICRC beviljas dock generellt sett tillträde till häkten och fängelser. Enligt ICRC satt 1 310 personer i palestinskt häkte eller fängelse i oktober 2006. En majoritet av dessa satt fängslade i avvaktan på rättegång.

Under den andra intifadan har många palestinska fängelser och häkten utsatts för israeliska militära attacker och många byggnader delvis har skadats eller förstörts. Ett antal av de frihetsberövade har i samband med detta kunnat fly från fängelserna. Fängelset i Nablus förstördes sommaren 2006 under ett israeliskt anfall.

Våren 2006 gick den israeliska militären in i staden Jeriko, raserade fängelset och bortförde ett antal fångar, inklusive ledaren för *Palestinian Front for the Liberation of Palestine*. Israel hävdade att den palestinska myndigheten avsåg att frige dessa fångar i strid med tidigare åtaganden.

Förhållandena i palestinska fängelser är undermåliga och har förvärrats under 2006 till följd av den palestinska myndighetens prekära ekonomiska läge.

Rörelsefrihet

Palestiniers rörelsefrihet begränsas av det faktum att palestinier i omvärldens ögon i normalfallet betraktas som statslösa. På de ockuperade områdena är palestiniers rörelsefrihet avhängig israeliska beslut och regelverk enligt ovan.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättsskipningen på de ockuperade palestinska områdena sker med tillämpning av en mycket diversifierad lagstiftning. Selektivt tillämpas ottomansk lag, liksom brittisk mandatlagstiftning och jordansk respektive egyptisk lag på Västbanken respektive Gaza. Därtill kommer israeliska militära dekret.

Israeliska myndigheter har deklarerat att de militärorder som reglerat förhållandena i Gaza har upphävts efter tillbakadragandet. Statusen av åtminstone vissa av dessa militärorder är tills vidare i vissa stycken oklar. Den palestinska människorättsorganisationen *al-Haq* hävdar att palestinier som arresteras i samband med israeliska operationer i Gaza, åtalas på basis av militära order. Fångar som arresterades och fängslades före tillbakadragandet kvarhålls i många fall i israeliska fängelser. Enligt uppgift sker detta på basis av en relativt nyttillkommen israelisk lag som möjliggör fortsatt kvarhållande av de aktuella individerna.

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Till det juridiskt sett svaga skyddet för de mänskliga rättigheterna i de ockuperade områdena bidrar att Israel alltjämt tillämpar brittisk undantagslagstiftning från den tid som föregick statens bildande. Genom hänvisning till 1945 års brittiska *Defence (Emergency) Regulations* har myndigheterna långtgående maktbefogenheter. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanar Israel att se över användningen av undantagsregler och vidta åtgärder för att minska dess användning. Israels Högsta domstol fattade i september 2004 beslut om att regeringen inom sex månader ska inkomma med nya lagar och förordningar som ersätter undantagslagstiftningen. Israel har fortsatt att tillämpa undantagslagstiftningen under 2006.

Rättssäkerheten för palestinier som arresteras av säkerhetsskäl är synnerligen begränsad. Inga advokater tillåts under inledande förhör. Framtvingade erkännanden förekommer. Prövningen sker i militärdomstolar som enligt MR-organisationer inte uppfyller grundläggande krav på rättssäkerhet. Administrativt frihetsberövade palestinska säkerhetsfångar sitter fängslade under längre tidsperioder utan rättegång.

Den palestinska myndigheten

Det palestinska rättsväsendet är svagt. Domstolarna utsätts ibland för otillbörlig inblandning av den exekutiva makten. Såväl domstolsväsendet som det allmänna åklagarämbetet lider av brist på utbildad personal och resurser. Samarbetet mellan polis, åklagare och domstolsväsendet fungerar dåligt.

Enligt den så kallade *Judiciary Authority Law* utser presidenten domarna på basis av en rekommendation från den högsta administrativa instansen inom rättsväsendet (*High Judiciary Council*).

Det finns ett antal initiativ för hur rättssektorn ska reformeras men det saknas en heltäckande plan. En anledning till detta är att de inbördes relationerna mellan de olika institutionerna inom rättssektorn är oklara. För att råda bot på detta har en reviderad *Judicial Authority Law* diskuterats men inte antagits till följd av politiska motsättningar mellan regering och president rörande bland annat utnämningmakten i relation till domarkåren.

Domstolsväsendet består av allmänna domstolar och militärdomstolar. Särskilda förvaltningsdomstolar saknas. Den palestinska rätten har i likhet med flertalet rättssystem i länder som ingått i det forna ottomanska riket övertagit det så kallade milletsystemet. Detta innebär att de erkända religiösa samfundet tillerkänns egen jurisdiktion och egna domstolar i familjemål (arv, giftermål, äktenskapsskillnad och vårdnadsrätt). För sådana familjemål finns Shariadomstol för muslimer och egna domstolar för de kristna samfundet.

År 1995 inrättade den palestinska myndigheten särskilda säkerhetsdomstolar, så kallade *state security courts*. Dåvarande premiärministern Mahmoud Abbas (Abu Mazen) tog i juni 2003 ett beslut att avskaffa dessa. Som president har Abbas utfärdat ett dekret som överför rättsfall från säkerhetsdomstolarna till civila domstolar. Däremot har inget presidentdekret utfärdats som formellt förbjuder förekomsten av säkerhetsdomstolarna och eftersom dessa inrättades genom presidentdekret finns det de som menar att domstolarna måste avskaffas på samma sätt. Enligt MR-organisationen *al-Haq* opererar säkerhetsdomstolarna dock inte längre i praktiken.

7. Straffrihet

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Israeliska myndigheter har kritiserats för brister i att beivra brott som begås av israeliska civila, ofta bosättare, eller av armén mot palestinier. De flesta av anmälningarna leder inte till påföljd. MR-organisationen *Yesh Din - Volunteers for Human Rights* pekade i en rapport från september 2006 på stora brister i det israeliska rättssystemets hantering av brott begångna mot palestinier på de ockuperade områdena. Polisen beskrevs som oprofessionell och vårdslös i

utredningar av påstådda övergrepp på den palestinska befolkningen. Bristfälliga utredningar var en anledning till att 90 procent av anmälningarna om våld etcetera från palestinier lades ner. Enligt *B'tselem* hade, i juni 2006, 175 undersökningar initierats mot israeliska säkerhetsstyrkor för användning av vapen, som åsamkat dödsfall eller fysisk skada, sedan den andra intifadans utbrott. I slutet av 2005 hade åtal väckts i 25 fall. Av dessa hade 7 fall resulterat i fällande domar.

Sedan intifadans början har *B'tselem* anmält 87 fall av misshandel till IDF. Detta ledde till åtal i två fall. Gränspoliserna har i 65 fall anmälts för misshandel. Dessa anmälningar har resulterat i fällande dom i två fall.

Angrepp från bosättare på palestinsk egendom har ofta bemötts med att det aktuella området stängts av vilket inneburit att palestinier hindrats från att exempelvis bruka sin jordbruksmark. I juli 2006 kom ett utlåtande från Israels Högsta domstol enligt vilket IDF har en skyldighet att skydda palestinsk egendom och möjliggöra för palestinier att bruka sin egen jord.

Det israeliska parlamentet har antagit en lag som innebär att staten avsäger sig ansvaret att betala kompensation till palestinier för skador åsamkade av IDF. Lagen gäller retroaktivt från den 29 september 2000. Detta innebär att skador som åsamkats under den andra intifadan inte kommer att kompenseras. I ett domstolsutlåtande från december 2006 upphävdes delar av lagen av Israels Högsta domstol.

Den palestinska myndigheten

Den palestinska myndigheten har brustit i ansträngningarna att beivra brott som begås av palestinska civila eller av palestinska säkerhetstjänsten mot israeler. Åtgärder för att stoppa den så kallade qassambeskjutningen av Israel från Gaza har inte vidtagits. Den palestinska myndigheten har även brustit i ansträngningarna att beivra brott mot palestinier. Detta gäller framför allt palestinier misstänkta för att ha dödat andra palestinier som uppgetts vara kollaboratörer.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Israels agerande på Västbanken/Gaza

Yttrandefriheten på ockuperat område är bristfällig. Offentligt stöd för grupper som önskar Israels förgörelse är förbjudet. Sedan 1994 accepterar Israel offentligt användande av palestinska symboler som den palestinska flaggan. Allt material som kan sägas beröra den israeliska statens säkerhet skall, enligt en skriftlig utfästelse som utgivaren måste utfärda varje år, underställas censorn före publicering, vilket innebär såväl självcensur som en viss inskränkning i yttrandefriheten. Av de arabiskspråkiga och för den palestinska marknaden

avsedda tidningarna berörs i praktiken främst den i Jerusalem utgivna tidningen Al-Quds som dagligen underställer censorn ett antal artiklar, dock inte längre all text och alla annonser. De på Västbanken utgivna tidningarna berörs i mindre utsträckning

Under den andra intifadan har IDF gjort intrång på palestinska radio- och TV stationer samt tidningsredaktioner och förstört material och inredning vid ett flertal tillfällen. Många journalister, både arabiska och internationella, har vägrats tillträde till orter på de ockuperade områdena. De har också beskjutits och i vissa fall skadats eller dödats under bevakningen av intifadan.

Israels agerande i östra Jerusalem

Samma mediafrihet tillämpas som i Israel i övrigt.

År 2001 stängde Israel palestinska institutioner i östra Jerusalem, bland annat det så kallade *Orient House* som användes av PLO/PA för internationella högnivåkontakter. Dessa institutioner har hållits stängda sedan dess.

Religionsfriheten inskränks *de facto* av Israel. Ofta förbjuds män under 45 år - med hänvisning till säkerhetsskäl - att delta i fredagsbönen i al-Aqsa-moskén på Haram al-Sharif/Tempelberget i Jerusalems gamla stad. Tillträdet till östra Jerusalem för palestinier som är bosatta på Västbanken försämras löpande. Palestinier som är bosatta i Gaza har i princip ingen möjlighet att ta sig till området som utgör islams tredje mest heliga plats.

Bristen på tillgänglighet har en negativ inverkan även för kristna. Under hösten 2006 framförde de kristna ledarna i Jerusalem i ett upprop kritik emot Israel för att landet egenmäktigt fattar beslut rörande staden och propagerade för att Jerusalem måste bli en öppen stad tillgänglig för judar, kristna och muslimer.

Palestinska myndigheten

Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet stadgas samtliga i det andra kapitlet i det palestinska embryot till grundlag, den så kallade *Basic Law*. Yttrande- och mediafriheten begränsas i praktiken genom ett visst mått av självcensur. En kritisk debatt förs icke desto mindre, bland annat pådriven av ett aktivt och livskraftigt civilt samhälle. Det islamistiska Hamas ökade inflytande i den palestinska myndigheten kan på sikt komma att innebära en försämrad respekt för dessa rättigheter.

Den palestinska myndigheten äger flera av dagstidningarna på de palestinska områdena, liksom flera av de lokala TV- och radiokanalerna. Därutöver finns en uppsjö av privata tv- och radiostationer. Det finns även oppositionell press som uttrycker sig självständigt. Många palestinier har tillgång till arabiska satellitkanaler, vars rapportering får stort genomslag. MR-organisationer

förhindras inte från att publicera kritik mot myndigheten. Internet kan användas utan restriktioner.

Den palestinska myndigheten har vid ett flertal tillfällen tillfälligt stängt medier som riktat kritik mot myndigheten. Journalister har arresterats, ibland i några timmar, ibland i flera veckor. PICCR har rapporterat om attacker mot journalister utförda av militanta palestinska grupper.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Efter Arafats död hösten 2004 valdes Mahmoud Abbas (Abu Mazen) i januari 2005 till ny president för den palestinska myndigheten efter allmänna val. I januari 2006 hölls val till den lagstiftande församlingen. Valet resulterade i ett regimskifte då *Change and Reform* (Hamas) vann valet och blev största parti. I mars 2006 bildade Hamas regering. Sedan december 2004 har lokalval hållits i fyra omgångar. De lokala valen är de första sedan 1976. Ytterligare en valomgång som inkluderar flera större städer återstår att genomföra. President- och parlamentsvalen har klassificerats som fria och rättvisa av internationella observatörsmissioner. Den oberoende valkommissionen (*Central Elections Commission, CEC*) bedömdes ha genomfört valen professionellt och opartiskt. För genomförandet av lokalvalen upprättades ett separat organ under kommunministeriet (*Higher Committee for Local Elections*) vilket kritiserades av det internationella samfundet. Detta organ har nu avskaffats och eventuella framtida lokalval kommer därför att organiseras av CEC. Valobservatörer drog slutsatsen att utfallet av de hittills genomförda lokalvalen reflekterade väljarnas preferenser.

Valdeltagandet till de styrande organen på olika nivåer har genomgående varit högt. I parlamentsvalet röstade exempelvis 78,2 procent av de registrerade väljarna. Statistik saknas rörande valdeltagandets fördelning mellan kvinnor och män. Kvinnors deltagande i det politiska livet är begränsat. Av 132 ledamöter i parlamentet är 18 kvinnor. I den Hamasledda regeringen ingår en kvinna. För att råda bot på snedfördelningen mellan män och kvinnor på lokal nivå kvoterades kvinnor in i de lokala styrelseorganen vid lokalvalen. Två platser i varje valkrets reserverades för kvinnor.

Inskränkningar i rörelsefriheten för ledamöterna har förhindrat det palestinska parlamentet (*Palestinian Legislative Council, PLC*) från att mötas i samlad plenarsession, vilket undergrävt lagstiftningsprocessen. Istället förbinds ledamöterna i Ramallah och Gaza City genom videolänk. Efter parlamentsvalet har Israel arresterat ett trettiotal ledamöter från *Change and Reform* (Hamas) vilket i praktiken har lamslagit parlamentets arbete. Som alla andra institutioner i den palestinska myndigheten lider parlamentet av en stegvis försämrad säkerhetssituation och personal som uteblir från arbetet till följd av att den

palestinska myndigheten inte varit i stånd att betala ut fulla löner sedan mars 2006.

Kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Här åsyftas bland annat den verkställande maktens otillbörliga påverkan på rättssystemet och också fenomen som tjänstetillsättningar på politiska grunder och känslighet för kritisk granskning av utomstående. Denna kritik yttrade sig i parlamentsvalets utfall och påföljande maktskifte. Den nya regeringen har dock agerat på liknande sätt som den förra. Hamasmedlemmar och representanter premieras, inte minst vid tjänstetillsättningar. Inom säkerhetsområdet är Hamas i färd med att bygga upp en egen kapacitet som organisatoriskt faller utanför de officiella säkerhetsorganen. Säkerhetssektorn fortsätter därmed att expandera och uppgår i dagsläget till över 60 000 man.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Minimilöner finns endast för den offentliga sektorn och uppgår till ca 2 000 svenska kronor per månad. För den privata sektorn saknas lagstadgade minimilöner. Arbetslagstiftningen slår fast att arbetsveckan uppgår till 45 timmar fördelade över en sexdagsvecka. Den offentliga sektorn arbetar dock bara 39 timmar/vecka. Det finns förslag att förkorta arbetsveckan från sex till fem arbetsdagar. År 2003 antogs en palestinsk socialförsäkringslag som innefattar ett försäkringsskydd mot arbetsrelaterade olyckor.

Rätten att bilda och vara medlem i fackföreningar garanteras i *Basic Law*. Det finns en central arbetstagarorganisation i form av *The Palestinian General Federation for Trade Unions*.

Den palestinska myndighetens arbetsmarknadsministerium är ansvarigt för att inspektera arbetsplatser och se till att minimistandarden för säkerhet på arbetsplatsen upprätthålls. Det har dock begränsade resurser att göra detta. Den palestinska myndighetens mycket stora ekonomiska problem efter valet i januari 2006 har medfört att arbetsmarknadsministeriet i likhet med andra delar av den offentliga byråkratin gradvis faller samman.

Basic Law stipulerar rätten till arbete för varje medborgare och att den palestinska myndigheten har en skyldighet att sträva efter att förse varje arbetsför individ med arbete. Varje medborgare har lika möjligheter att söka arbete inom den palestinska förvaltningen. PICCR tar emot klagomål gällande orättvis behandling vid tillsättning av tjänster på ministerier och andra statliga institutioner. En stor del av tjänsterna hade tillsatts genom *wasta*, det vill säga

nepotism. Denna företeelse har fortsatt efter den Hamasledda regeringens tillträde.

Den ekonomiska nedgången på de palestinska områdena som inleddes i samband med den andra intifadan har förvärrats under 2006. En kraftig ökning i arbetslösheten är ett utslag av detta. Samtidigt som tusentals arbetstillfällen har gått förlorade ökar utbudet av arbetskraft. Den årliga befolkningstillväxten ligger över 3 procent. I mars 2006 uppskattade Världsbanken att arbetslösheten i slutet av 2006 skulle uppgå till omkring 40 procent. Detta kan jämföras med en arbetslöshet på 10 procent i slutet av år 2000. I maj 2006 konstaterade Världsbanken att den ekonomiska utvecklingen överlag var ännu sämre än vad som förutspåts i mars och framhöll att detta skulle kunna försämra situationen på arbetsmarknaden ytterligare.

Före intifadan arbetade ungefär 125 000 palestinier i Israel (20 procent av den palestinska arbetskraften). Denna siffra har drastiskt sjunkit. Separationsbarriären och begränsningar i rörelsefriheten på Västbanken försvårar för palestinier att arbeta i Israel och i det ockuperade östra Jerusalem. Samma sak gäller för Gaza där gränsen till Israel mer eller mindre stängts för palestinska arbetare efter tillbakadragandet. Israel har aviserat att palestinsk arbetskraft från 2008 inte kommer att beviljas tillträde till den israeliska arbetsmarknaden. Israel är oförhindrat att reglera inflödet av utländsk arbetskraft.

Avstängningar och utgångsförbud har resulterat i att produktionen i de viktigaste industrizonerna (på gränsen mellan Israel och ockuperat område) nästan avstannat. Jordbruket, som är huvudinkomstkälla för en stor del av befolkningen, har också drabbats hårt till följd av att jordbruksmark förstörts i samband med israeliska militära operationer. Avstängningar och utgångsförbud har försvårat böndernas arbete. Situationen är särskilt svår för jordbrukarna som lever i närheten av separationsbarriären samt Jordandalen.

Det uppskattas att runt 10 000 palestinier är sysselsatta vid de israeliska bosättningarna. Arbetsvillkoren för denna grupp är mindre goda. Enligt en militärorder från 1982 finns minimilöner fastlagda. Det har framkommit ett flertal fall där palestinska arbetare erhållit löner som ligger under miniminivåerna.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Palestinier som bor i östra Jerusalem omfattas av det israeliska sjukförsäkringssystemet som inkluderar offentlig hälsovård. Tillgången på högkvalitativ sjukvård i östra Jerusalem är generellt sett god. Separationsbarriären innebär att tillgången till hälsovård försämras eftersom

palestinier som hamnar på östra sidan av barriären inte längre kan nå vårdinrättningar väster om densamma.

Den palestinska myndigheten fördelade 8,8 procent av 2004 års budget till hälsosektorn. År 2005 tilldelades hälsosektorn 7,6 procent av budgeten enligt MR-organisationen *al-Mezan*. För 2006 saknas siffror eftersom det palestinska parlamentet inte antagit någon budget. Den palestinska myndigheten opererar på en budget som baseras på knappt en tiondel av 2005 års budget. Enligt Internationella valutafonden, IMF, ligger den reella utgiftsnivån lägre än så.

Palestinier på Västbanken och Gaza omfattas inte automatiskt av någon offentlig hälso- och sjukvård. För vård på privatsjukhus betalar patienten vårdkostnaden. På offentliga sjukhus är vårdkostnaden subventionerad. Akut sjukvård eller humanitära fall är ibland undantagna från egenavgift. Under 2006 har tillgången och kvalitén på sjukvården försämrats. Det finns tre huvudsakliga skäl till detta. *För det första* medför den israeliska avstängningspolitiken att tillgängligheten försämrats. *För det andra* kan den palestinska myndigheten inte längre finansiera personal och utrustning vid vårdinrättningarna. Grundläggande sjukvård upprätthålls genom att det internationella samfundet upprättat en kanaliseringsmekanism, (*Temporary International Mechanism*, TIM), via vilken runt 12 000 anställda inom hälsosektorn får ett mindre finansiellt bidrag. *För det tredje* strejkar de offentliganställda, i protest mot uteblivna löneutbetalningar, sedan början på hösten 2006. Strejken har en mycket negativ inverkan vad gäller tillhandahållandet av offentliga tjänster i allmänhet, särskilt på Västbanken. De palestinier som finns registrerade som flyktingar hos FN:s flyktingorgan *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA) får primär- och sjukhusvård mot mindre avgifter.

Många palestinier har tecknat privata sjukförsäkringar. Sjukvård är gratis för den palestinska myndighetens anställda. Den yrkesaktiva befolkningen har den bästa sjukförsäkringen, medan andra grupper, till exempel arbetslösa, kvinnor och äldre har ett sämre skydd. Under 2006 har denna typ av förmåner som offentliganställda har rätt till i praktiken annullerats i ljuset av att den palestinska myndigheten i det närmaste är bankrutt.

Intifadan och den allmänna upptrappningen av konflikten som skett under 2006 leder till en omfattande förstörelse av infrastruktur som även drabbar sjukvården. Detta leder till ett löpande behov av återuppbyggnad. Den israelisk-palestinska konflikten och de tilltagande sammanstötningarna mellan olika palestinska grupper har negativa konsekvenser för befolkningens fysiska och mentala hälsa. Situationen för barnen är särskilt besvärlig. Israeliskt attackflyg förstörde i juli 2006 transformatorerna vid Gazas enda kraftverk. Detta innebär en begränsad tillgång på el för sjukhusen och att kapaciteten vid

reningsverken sjönk, vilket i sin tur resulterade i en ökning i förekomsten av diarréer.

De organisationer som är verksamma inom den palestinska vårdsektorn, inklusive ICRC och UNRWA, har allt svårare att få tillträde till de palestinska områdena samt att röra sig mellan olika städer. ICRC och UNOCHA har rapporterat om fall då ambulanser fördröjts vid vägspärrar och då ambulanser beskjutits av den israeliska armén. Människorättsorganisationer uppger att den israeliska armén vid flera tillfällen förhindrat tillträde för sjukvårdspersonal som sökt vårda skadade under striderna.

12. Rätten till utbildning

Palestinska barn i Jerusalem har tillgång till gratis utbildning. Palestinska och judiska barn i Jerusalem går i allmänhet i olika skolor. Pojkar och flickor skiljs ofta åt i undervisningen i skolor med palestinska barn. Separationsbarriären som för närvarande byggs i Jerusalem gör det svårt eller omöjligt för många palestinska barn i Jerusalems förorter att ta sig till sina skolor. Den israeliska MR-organisationen *Ir Amim* framhöll i slutet av 2005 att den israeliska lagstiftningen om allas rätt till utbildning inte efterlevs. *Ir Amim* påpekade även att utbildningskvaliteten i de skolor till vilka palestinska barn anvisas är undermålig. Bland annat kritiserades bristen på utbildningslokaler. *Ir Amim* uppskattade att det behövs omkring 1000 nya klassrum för att möta de palestinska barnens utbildningsbehov.

På de palestinskkontrollerade områdena finns tre typer av skolor - allmänna, privata och UNRWA-skolor. UNRWA bedriver endast grundläggande utbildning. Gymnasiekompetens kan endast erhållas vid allmänna eller privata skolor. Det finns ett antal universitet. De flesta finansieras med privata medel. En del av de privata palestinska skolorna finansieras av muslimska religiösa stiftelser, andra av kristna samfund. Utbildningssystemet skiljer sig åt mellan Västbanken och Gaza. Den snabba befolkningsökningen skapar kapacitetsproblem för skolväsendet och dubbla skift är det normala. Enligt MR-organisationen *al-Mezan* tillägnades 14,1 procent av 2005 års statsbudget till utbildningssektorn. För 2006 saknas siffror eftersom det palestinska parlamentet inte antagit någon budget.

Under 2006 har situationen i den del av utbildningsväsendet som drivs av den palestinska myndigheten försämrats radikalt. En omfattande lärarstrejk har genomförts i protest mot uteblivna löner.

Utbildningsnivån är relativt hög. Utbildning ses allmänt som en möjlighet att förbättra levnadsförhållandena och eventuellt också som en väg till arbete

utomlands. Enligt Världsbanken är 96,3 procent av männen och 87,4 procent av kvinnorna läskunniga.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Efter det palestinska valet i januari 2006 och den Hamasledda regeringens tillträde i mars blev den palestinska myndigheten snabbt i princip bankrutt. Det huvudsakliga skälet till denna utveckling var att Israel beslutade att hålla inne de tull- och momsmedel som tas upp för den palestinska myndighetens räkning samt att den allt restriktivare israeliska avstängningspolitiken kväver möjligheter för privat företagsamhet. Redan i december 2004 konstaterade Världsbanken att det inte är möjligt att utveckla de ockuperade områdena om inte rörelsefriheten förbättrades. Under 2006 har rörelsefriheten försämrats ytterligare.

Ytterligare ett skäl till den palestinska myndighetens problem är att det internationella givarsamfundet beslutade att ge stöd till palestinerna via andra kanaler efter den Hamasledda regeringens tillträde. Omdirigeringen kom till stånd då Hamas omfattas av EU:s sanktioner mot terrorism.

Därtill hade den palestinska ekonomin redan i utgångsläget allvarliga strukturella problem med en växande offentlig sektor som med tiden blivit allt svårare att finansiera.

Eftersom runt en miljon människor är direkt eller indirekt beroende av de offentliganställdas lön påverkar den palestinska myndighetens försämrade ekonomi levnadsstandarden bland palestinier negativt. BNP per capita är idag lägre än före intifadans utbrott år 2000. Enligt Världsbanken uppgick BNP per capita till 1 152 US-dollar under 2005. I en rapport från mars 2005 uppskattade Världsbanken att BNP per capita skulle sjunka med 30 procent i reala termer under 2006. I maj konstaterade Världsbanken att detta snarast var en underskattning. Fattigdomen har fortsatt att öka under 2006. Enligt uppgifter från UNOCHA i augusti 2006 lever 70 procent av palestinerna på Västbanken och Gaza under fattigdomsgränsen. Situationen är värre i Gaza (79 procent) än på Västbanken (66 procent). Detta kan jämföras med 54 procent i november 2001 och 21 procent före den andra intifadans början. I september 2006 definierade UNRWA:s generalkommissionär situationen på de ockuperade områdena som en humanitär kris.

Möjligheterna för den palestinska myndighetens institutioner att tillhandahålla en grundläggande social service undergrävs av den ekonomiska krisen, avstängningspolitiken och utgångsförbuden. Livsmedel kan inte transporteras från landsbygd till stad, sjukvårdstransporter stoppas eller fördröjs, lärare och elever har svårt att ta sig till skolor och så vidare.

I de ockuperade områdena förekommer det att den israeliska armén river hus med hänvisning till säkerhetskrav, som bestraffning och när byggnadstillstånd saknas. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanade 2003 Israel att upphöra med demoleringar av hus. *B'teselem* gör gällande att den israeliska armén från och med februari 2005 upphört med att riva hus som bestraffning. Däremot fortsätter rivning av hus som saknar byggnadstillstånd eller när det finns militära skäl att riva en byggnad. Det är näst intill omöjligt för palestinier i östra Jerusalem att få byggnadstillstånd för en obebyggd tomt.

Under 2006 har 158 hus rivits, varav 81 på Västbanken och 77 i Gaza enligt UNOCHA. Majoriteten av dessa har rivits eftersom byggnadstillstånd saknats.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Enligt den palestinska *Basic Law* ska alla medborgare oavsett ras, religion eller kön åtnjuta lika rättigheter. Det palestinska samhället kan dock i många avseenden fortfarande ses som patriarkaliskt. Direkt eller indirekt tar detta sig uttryck i höga födelsetal, få förvärvsarbetande kvinnor, få kvinnor på ledande positioner samt i en diskriminerande familjelagstiftning, inte minst avseende våld mot kvinnor och så kallade hedersmord. Preferens för söner påverkar befolkningens sammansättning, en snedfördelning som kan förklaras med illegala aborter och könsbetingade skillnader i omvårdnad.

Påtvingade äktenskap förekommer. Tidiga äktenskap är vanligt förekommande. Palestinska kvinnoorganisationer bedriver lobbying för att höja den lagliga åldern för äktenskap från 15 till 18 år för kvinnor. Det förekommer uppgifter om att kvinnoorganisationerna tonat ner sina påtryckningar på detta och andra områden efter den Hamasledda regeringens tillträde i mars 2006. Kvinnoorganisationerna fokuserar istället på att motverka ytterligare försämringar av kvinnornas rättigheter.

Kvinnor är underrepresenterade i de politiska, ekonomiska och sociala samhällssfärerna. Endast 13,5 procent av kvinnorna över 15 år är enligt *Palestinian Central Bureau of Statistics* (PCBS) förvärvsarbetande. Kvinnor är kraftigt underrepresenterade i regeringen och i PLC. Kvotering har tillämpats i lokalvalen för att få in fler kvinnor i de lokala styrelseorganen.

Skolan är ett av de mest jämställda områdena i det palestinska samhället. I skolans lägre årskurser finns inga nämnvärda skillnader mellan pojkar och flickor vad gäller möjligheter. Enligt PCBS genomgår omkring 75 procent av

kvinnorna vad som motsvarar gymnasieutbildning. Motsvarande siffra för pojkar är 68 procent.

Brottsstatistiken innehåller inga tillförlitliga siffror om våld mot kvinnor men det är sannolikt att detta är vanligt förekommande. Socialarbetare vittnar om våld mot kvinnor och flickor i hem och skolor. Polisanmälan görs sällan på grund av de sociala tabun som omgärdar dessa frågor. Våld inom familjen och så kallade hedersmord ses av många som interna familjeangelägenheter. Män som begår brott mot kvinnor, inklusive hedersmord, får ibland straffflinndring med hänvisning till att brottet begicks i ett tillstånd av plötsligt vredesmod. Våldet mot kvinnor har ökat till följd av utgångsförbud, massarbetslöshet etcetera under de senaste årens socioekonomiska kris. Omkring hälften av de gifta kvinnorna är utsatta för någon typ av våld i hemmet enligt den palestinska organisationen *Bisan Center for Research*.

I en rapport från oktober 2006 konstaterade *Human Rights Watch* att den palestinska myndigheten har allvarliga brister i hanteringen av våld i hemmet mot kvinnor och flickor. Människorättsorganisationen pekade på att det saknas lagstiftning som förbjuder denna typ av våld, liksom våldtäkt inom äktenskapet. Man kritiserade även att våldtäktsmän som gifter sig med sitt offer i vissa fall blir benådade/frikända för brottet.

Ett särskilt ministerium för kvinnofrågor etablerades 2003 i syfte att bevaka jämställdhetsfrågor inom de palestinska institutionerna och samhället i stort. I den Hamasledda regeringen finns en kvinna med ansvar för just kvinnoministeriet.

15. Barnets rättigheter

Sedan september 2000 har 771 barn dödats av israeliska armén, enligt *B'tselem*. Därtill kommer tusentals skadade varav många erhållit fysiska men för livet.

Ungefär hälften av den palestinska befolkningen på Västbanken och Gaza är under 15 år. Myndighetsåldern är 18 år. Den jordanska lag som delvis tillämpas på Västbanken stipulerar att barnen är straffmyndiga vid 7 års ålder. Ett lagförslag (*Draft Penal Code*) om att höja åldern till 9 år har överlämnats till parlamentet. Det finns även ett utkast till en ungdomslag (*Draft Juvenile Law*) där det föreslås att åldern vid vilken man ska anses som straffrättsligt ansvarig skulle höjas till 12 år. Inget av lagförslagen har ännu behandlats. Enligt ICRC fastställer en israelisk militärorder straffmyndighetsåldern till 12 år.

Palestinier över 16 år definieras som vuxna enligt israeliska militärorder. Detta står i strid med konventionen om barnets rättigheter konstaterade FN:s kommitté för barnets rättigheter år 2002. Kommittén rekommenderade att

Israel upphäver dessa bestämmelser och anpassar regelverket till barnkonventionens definition på 18 år. Denna rekommendation har inte följts av Israel.

När palestinska barn arresteras av Israel med hänvisning till säkerhetsskäl genomförs förhör utan möjlighet för barnet att ha kontakt med advokat eller släktingar. Påtvingade erkännanden förekommer. Barnen döms i militärdomstol och fängslas. Det finns också barn i administrativt förvar. Dessa barn kan sitta fängslade utan rättegång under längre tidsperioder. Det finns olika uppskattningar om det totala antalet barn som är fängslade. Organisationen *Defence for Children International* (DCI) hävdar att det per den 14 oktober 2006, med hänvisning till säkerhetsskäl, finns cirka 430 barn i israeliska häkten eller fängelser. I slutet av 2005 uppgick motsvarande siffra till 340. Enligt ICRC sitter totalt 509 barn i israeliskt fängelse i oktober 2006. Denna siffra omfattar även barn som inte klassificeras som säkerhetsfångar.

Många barn och ungdomar lider av psykosomatiska problem som ett resultat av situationen på de ockuperade områdena. I Gaza har de psykosomatiska problemen bland barn tilltagit till följd av det israeliska flygvapnets "ljudbomber" (*sonic booms*) i samband med överflygningar. Den palestinska MR-organisationen *Gaza Community Mental Health Program* har begärt att Israels Högsta domstol ska stoppa överflygningarna.

Barnarbete förekommer i ökad omfattning. Våld mot barn förekommer, i synnerhet i områden med hög arbetslöshet.

Existerande straff- och arbetsrätt på Västbanken och Gazaremsan skyddar barn, men efterlevnaden är svag. Den palestinska myndigheten har utfäst sig att följa konventionen om barnets rättigheter, men det förekommer häktningar av minderåriga. Till följd av den palestinska myndighetens partiella sönderfall har DCI inte längre några säkra uppgifter över antalet palestinska barn i palestinska fängelser.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

I jämförelse med israeler är palestinier rättsligt missgynnade på de av Israel ockuperade områdena. Diskrimineringen omfattar rätten till bostad, möjligheten till byggnadslov, tillgång till sjukvård, utbildning och socialvård. Diskriminering äger också rum när det gäller vattentilldelningen till de palestinska områdena.

Sedan 2002 förhindras familjeåterförening mellan en israelisk medborgare och en person bosatt på Västbanken eller Gaza enligt lag. Med hänvisning till

säkerhetsskäl godtog Israels Högsta domstol detta förhållande i ett utslag under 2006. Lokala människorättsorganisationer menar att lagen är rasistisk.

Sedan ockupationen av östra Jerusalem 1967 har Israel fört en politik som diskriminerat stadens palestinska befolkning i frågor rörande landanvändning, bebyggelse och till och med rätten att vistas i staden. Det är näst intill omöjligt för palestinier att få byggnadstillstånd. I takt med att separationsbarriären färdigställs avtar palestiniers tillträde till staden drastiskt. För närvarande pågår därför en inflyttning av palestinier till östra Jerusalem. Eftersom byggnadslov beviljas endast i undantagsfall kommer trångboddheten att öka i de palestinska delarna av staden. Det övergripande målet för den israeliska politiken är enligt många bedömare att skapa geografiska och demografiska fakta som befäster den israeliska kontrollen över östra Jerusalem.

Tillgängligheten för muslimer och kristna till Jerusalems heliga platser begränsas av Israel (se ovan).

Religionsfrihet råder på de palestinska områdena. Ungefär två procent av den palestinska befolkningen är kristna. Någon utbredd diskriminering av kristna kan inte sägas förekomma. Under 2005 förekom dock våldsamma konfrontationer mellan muslimska och kristna palestinier. I början av 2006 förekom hot och attacker mot västliga intressen på både Västbanken och Gaza efter det att karikatyrer av profeten Muhammed hade publicerats i ett antal europeiska länder. Efter att påven hösten 2006 gjort ett uttalande som uppfattats som kritiskt mot islam attackerades kyrkor både i Gaza och på Västbanken.

Beduinernas situation uppmärksammas sällan internationellt. Beduinbefolkningen på Västbanken har tvångsförflyttats från boplatser när marken tagits i anspråk för israeliska bosättningar. Flera rättsfall rörande rättigheterna till marken har dragits inför israelisk domstol.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

De homo- och bisexuellas situation förekommer mycket sällan i samhällsdebatten på de palestinska områdena. Ingen hänvisning görs till sexuell läggning i *Basic Law*. Homosexualitet är ett lagbrott i Gaza (1936 års strafflag) men inte på Västbanken. Det finns inga kända fall där homosexuella har åtalats. Utkastet till strafflag (*Draft Penal Code*) betraktar emellertid homosexualitet som ett brott. Homo- och bisexualitet utgör i mångt och mycket ett socialt tabu. Det är inte möjligt att visa en avvikande sexuell läggning offentligt. Homosexuella är generellt socialt marginaliserade på de palestinska områdena. Det förekommer att de blir utsatta för hot. Hamas inställning till homo-, bi- och transpersoner är diskriminerande.

18. Flyktingars rättigheter

Ett särskilt FN-organ, UNRWA, tillskapades 1950 för att bistå palestinier som blev flyktingar i samband med det israelisk-arabiska kriget 1948. Idag räknas även ättlingar till dessa som flyktingar. Flyktingfrågan utgör en av slutstatusfrågorna i fredsprocessen mellan Israel och PLO.

Det finns 4,2 miljoner palestinier registrerade som flyktingar hos flyktingorganet UNRWA, varav drygt 1,6 miljoner på Västbanken och i Gaza. I Gaza beräknas omkring 70 procent av befolkningen vara flyktingar, ett faktum som givetvis sätter sin prägel på hela samhällslivet.

I israeliska militäroperationer under sommaren och hösten 2006 har palestinier i Gaza tvingats att lämna sina hem. Dessa internflyktingar har bland annat härbärgerats i UNRWA:s lokaler.

19. Funktionshindrades rättigheter

Före den andra intifadan uppskattades att 1,5 procent av den palestinska befolkningen hade någon form av funktionshinder. Det saknas tillförlitlig statistik av situationen i dagsläget men under intifadan har antalet funktionshindrade ökat påtagligt, vilket ställer höga krav på rehabiliteringsinsatser och särskilda åtgärder.

Funktionshindrade missgynnas i det palestinska samhället, bland annat på undervisningsområdet och arbetsmarknaden. Den palestinska myndigheten har antagit en lag om att minst 5 procent av de offentliganställda ska vara funktionshindrade. Enligt palestinska MR-organisationer efterlevs inte detta i praktiken.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det civila samhället är relativt väl utvecklat på de ockuperade områdena. Ett stort antal palestinska, israeliska och internationella MR-organisationer verkar på de palestinska områdena. De utövar en viktig kritisk granskning av situationen för de mänskliga rättigheterna på de ockuperade områdena.

De oberoende organisationen PICCR följer upp klagomål från allmänheten som gäller rättsväsendet, den lagstiftande och den beslutfattande maktens myndighetsutövande. Verksamheten finansieras bland annat av Sverige.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

FN:s dåvarande Kommission för mänskliga rättigheter utsåg 1993 en särskild rapportör för de ockuperade palestinska områdena. Mandatet har överförs till det nya Rådet för mänskliga rättigheter. För närvarande fylls funktionen av sydafrikanen John Dugard. Mandatet gäller till dess ockupationen upphör. Mandatet begränsas till att löpande utreda hur ockupationsmakten efterlever de mänskliga rättigheterna. Rapportören berör alltså inte MR-brott som begås av den palestinska myndigheten. Israel motsätter sig mandatet men obstruerar inte rapportörens arbete och besök på de ockuperade områdena. Rapportören besöker återkommande dessa områden. Rapporterna från besöken är offentliga. De är överlag mycket kritiska till de övergrepp av de mänskliga rättigheterna som är förknippade med ockupationen.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) ger stöd till att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna i regionen och har en representant för de ockuperade områdena.

MR-organisationernas arbete försvåras av att ockupationsmakten begränsar tillträde och rörelsefrihet. Det finns även ett antal MR-försvare i administrativt förvar, bland annat från den palestinska MR-organisationen *al-Haq*.

FN:s särskilda rapportör för MR-försvare besökte de ockuperade områden under hösten 2005. I sin rapport uttryckte rapportören en tydlig kritik mot Israel för landets restriktiva riktlinjer när det gäller MR-försvares tillträde till de ockuperade områdena. Under 2006 har biståndsaktörer inom den icke-statliga sektorn emellanåt haft svårigheter att få besöks- och/eller arbetstillstånd. Detta har även drabbat svenska NGOs.

Givarsamfundet ger ett omfattande stöd till palestinska MR-organisationer. Sverige ger tillsammans med Danmark, Österrike och Schweiz ett stöd till totalt 16 palestinska och israeliska NGOs genom givarsekretariatet "Muassasat". Syftet är att stärka kapacitet och stödja NGOs som arbetar med mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning. Totalt uppgår Sveriges stöd till 43 miljoner svenska kronor inom området mänskliga rättigheter.

Människorättsfrågor tas kontinuerligt upp i Sveriges och EU:s dialog med israeliska och palestinska företrädare.